

Становлення сучасної Української держави: роль європейських цінностей у формуванні демократичного буття

ТЕЗИ

Міжнародна наукова конференція

7 листопада 2023 року

Миколаїв – 2023

5. Офіційний сайт Державної Митної Служби. *Державна Митна Служба*. URL: <https://customs.gov.ua/>
6. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу: Регламент Європ. Союзу від 09.10.2013 р. № 952/2013: станом на 25 лип. 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода Україна від 27.06.2014 р.: станом на 25 жовт. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

УДК 94:342.9](493)(043.2)

Підберезних І. Є.

д-р. юрид. наук, доцентка кафедри історії ЧНУ ім. Петра Могили

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО КОРОЛІВСТВА БЕЛЬГІЇ

На відміну від Нідерландів, Німеччини та Франції, Бельгія не має загального адміністративного нормативно-правового акту (закону/декрету/розпорядження), який регулював би відносини між громадянами та адміністрацією або між адміністраціями.

Для виконання покладених на них завдань, органи державної влади мають у своєму розпорядженні спеціальний правовий інструмент, а саме – повноваження видавати односторонні адміністративні акти індивідуального характеру. Це акти, видані органами публічної влади, які в односторонньому порядку змінюють правове становище зацікавленої особи без її згоди або перешкоджають такій зміні. Ці акти мають обов'язкову силу, резюмуються як законні (привілей попереднього рішення) та підлягають примусовому виконанню (привілей примусового виконання).

Односторонні адміністративні акти можуть мати декларативний або установчий характер. Декларативними вони є тоді, коли адміністрація має обмежену компетенцію і, отже, не має автономії у прийнятті рішень. Це той випадок, коли суб'єкт має су'єктивне право по відношенню до адміністрації, і тому остання може лише визначити правове становище суб'єкта.

На відміну від цих адміністративних актів, які визнають права, існують адміністративні акти, які створюють права. Ця категорія адміністративних актів є установчою за своєю природою, оскільки вони змінюють правове становище зацікавлених осіб. Акти, що створюють права, можуть видаватися адміністративними органами на виконання їхніх дискреційних або імперативних повноважень.

Бельгія є правовою державою. Тому адміністрації підпорядковуються закону, їхні дії визначаються на основі правової (конституційної) основи та здійснюються відповідно до неї.

Через відсутність загального закону про адміністративне право як на федеральному рівні, так і на рівні суб'єктів федерації (громад і регіонів), адміністративні дії в принципі регулюються загальними принципами права, які включають принципи належного адміністрування.

Принципи належного адміністрування стосуються процедур підготовки, прийняття та оприлюднення адміністративних актів. Таким чином, ці принципи мають репресивну та превентивну (правовий захист) функцію. Вони є неписаними нормами права, яких адміністрація повинна дотримуватися так само, як і писаних норм закону. Вони пропонують правовий захист для забезпечення належного адміністрування, коли адміністративні акти здійснюються тоді, коли статутне право не в змозі забезпечити достатній правовий захист. Вони виправляють привілейоване становище адміністрації по відношенню до громадян та мають на меті пом'якшити недоліки нестримного одностороннього адміністративного втручання. Таким чином, ці принципи також мають превентивний ефект, регулюючи спосіб, у який адміністрація повинна діяти.

Ці принципи належного врядування виражають або надають конкретної форми принципу обачності, закріпленому в статті 1382 Цивільного кодексу [1].

Починаючи з 1970-х років, ці принципи розвивалися в прецедентному праві (переважно Державною радою). Їхній успіх є реакцією на зростаюче втручання влади в суспільне життя, загальну тенденцію до використання відкритих стандартів, відсутність правових норм та збільшення дискреційних повноважень адміністрацій.

Традиційно вважається, що загальні принципи права можуть роз'яснювати неточності в законі та заповнювати прогалини, але ніколи не можуть діяти протизаконно і мати верховенство над законом, який завжди може відступити від принципу права.

За загальним правилом, адміністрація зобов'язана застосовувати законодавство, чинне на момент прийняття рішення. В іншому випадку вона буде діяти протизаконно, що суперечить принципу верховенства права [2]. Загальні принципи належного адміністрування в принципі не можуть бути застосовані проти закону. Вимога про застосування цих принципів не може бути зведена до вимоги про незаконне застосування законодавства [3].

Принципами належного адміністрування є: обов'язок вислухати (*audi et alteram partem*) або право бути почутим чи висловити свою точку зору; принцип обачності, який відіграє центральну роль в односторонніх адміністративних справах і по-різному застосовується в практиці Державної ради; принцип розумності, якого адміністрація повинна дотримуватися при здійсненні своїх дискреційних повноважень.

Право органів влади приймати одноосібні рішення є обмеженим, оскільки в деяких випадках вони зобов'язані вислухати суб'єкт звернення в індивідуальному порядку.

Мета обов'язку вислухати є подвійною: з одного боку, захистити інтереси суб'єкта звернення, дозволивши йому сформулювати свої зауваження і таким чином уникнути прийняття несприятливого для нього рішення; з іншого боку, захистити інтереси адміністрації, не допустивши прийняття нею рішення, оскільки вона не володіє всіма елементами для того, щоб діяти з повним знанням фактів [4].

Право бути почутим слід відрізнити від права на колективну участь, яке завжди закріплене в законі і яке, однак, може також бути частиною превентивного правового захисту суб'єктів звернення, які можуть таким чином захищати свої власні інтереси. Також не можна плутати право бути почутим з правом на захист, яке, якщо не передбачено іншим, застосовується лише у кримінальних та дисциплінарних справах [5], або коли адміністративне стягнення є покаранням у розумінні статті 6 ЄКПЛ [6].

В рамках процесу прийняття рішень відповідно до принципу обачності адміністрація може бути зобов'язана, за певних обставин, заслухати певні сторони. Це передбачає, що суб'єкт звернення переконує адміністрацію в необхідності або, принаймні, корисності такого заслуховування. Якщо прохання про заслуховування не є обґрунтованим, адміністрація не зобов'язана його задовольняти.

Обов'язок вислухати, як загальний принцип належного адміністрування, не застосовується, якщо нормативно-правовий акт,

що підлягає застосуванню, чітко регулює права суб'єкта звернення. Якщо обов'язок вислухати передбачений нормою права, але зміст цього обов'язку не конкретизується, односторонні дії адміністрації в цій сфері все одно повинні розглядатися у світлі зобов'язань, що покладаються на адміністрацію в силу обов'язку вислухати.

Повага до прав захисту накладає на адміністрацію суворіші вимоги, ніж у випадку з обов'язком вислухати. Дотримання обов'язку вислухати не обов'язково вимагає проведення змагальних дебатів. Слухання не обов'язково має бути усним, воно може бути і письмовим. Однак, що стосується права бути почутим, необхідно подбати про те, щоб зацікавлена сторона могла з користю представити свої аргументи щодо фактів і передбачуваного заходу, а також щоб їй було дозволено з користю викласти свою точку зору, що означає, зокрема, що зацікавлена сторона повинна мати достатню попередню інформацію про факти, захід та його правову основу, які адміністрація планує вжити. Це означає, що зацікавлена особа повинна мати можливість ознайомитися з матеріалами справи, мати час для підготовки свого захисту та мати право на допомогу або представництво адвоката за власним вибором.

Таким чином, загальні принципи належного адміністрування мають юридичну силу та є ієрархічно вищими за адміністративні акти. Цей принцип може доповнювати формальне законодавство, якщо воно має недоліки, але не може бути використаний проти чітких положень закону.

Джерела та література

1. Code civil belge 2021 (French Edition). October 20, 2020. 272 p.
2. C.E., 4 avril 2017, n° 237.902; C.E., 25 septembre 2014, n° 228.541; C.E., 18 septembre 2014, n° 228.406; C.E., 8 mars 2010, n° 201.636; C.E., 4 février 2010, n° 200.490; C.E., 30 novembre 2007, n° 177.454; C.E., 19 décembre 2002, n° 113.966; C.E., 7 mars 2002, n° 104.503; C.E., 7 juin 2001, n° 96.215.
3. C.E., 20 mars 2018, n° 241.050; C.E., 30 novembre 2017, n° 240.030; C.E., 21 août 2017, n° 238.963; C.E., 7 octobre 2016, n° 236.025; C.E., 20 février 2014, n° 226.479 - n° 226.488; C.E., 11 octobre 2011, n° 215.690; C.E., 9 mars 2010, n° 201.717; C.E., 4 février 2010, n° 200.489 -200.490; C.E., 2 décembre 2009, n° 198.437; C.E., 28 octobre 2009, n° 197.425 – 197.426; C.E., 19 mai 2009, n° 193.405; C.E., 29 avril 2009, n° 192.818; C.E., 29 juin 2004, n°133.335; C.E.,

27 janvier 2000, n° 84.964.

4. С.Е., 19 septembre 2011, n° 215.204.
5. С.Е., 13 novembre 2012, n° 221.391.
6. С.Е., 27 octobre 2011, n° 216.101

УДК 902.01:903.2(477.73)

Піструїл І. В.

канд. іст. наук, доцент, директор
Одеського археологічного музею НАН України

ПРО ВЛАДУ ЗА ДОБИ РАННЬОРОДОВОЇ ОБЩИНИ

Влада. Вікіпедія дає таке визначення: *Влада* – здатність і можливість того, хто нею володіє, за допомогою авторитету, заохочення, або примусу впливати на дії інших. Влада – слово, що використовується для назви кількох різних, але взаємопов'язаних понять: право та можливість керувати, розпоряджатися чимось. А чи була влада, у нашому розумінні, за часів ранньородової (ранньопервісної) общини?

Для реконструкції соціальної структури ранньородової общини бракує прямих джерел. Тому, для цієї реконструкції залучаються додаткові джерела, як то писемні джерела (описи античних та середньовічних авторів народів, що мешкали поряд або відкриті під час Великих географічних відкриттів), етнографічні джерела, археологічні джерела тощо. Доба ранньородової (ранньопервісної) общини корелюється з верхнім палеолітом, мезолітом та початком неоліту археологічної періодизації. У той час, як вважають більшість дослідників, основною соціальною структурою була сім'я, яка складалася з декількох поколінь кровних родичів. Чисельність таких общин складала приблизно 15-25 осіб (по 5-8 осіб кожної статі та діти). Це опосередковано підтверджується етнографічними та археологічними джерелами.

Економіка в ранньопервісну добу була привласнюючою (полювання та збиральництво) та базувалась на статеві-віковому розподілі праці (дорослі чоловіки займалися мисливством, жінки – збиральництвом). Діти, за можливістю, починали допомагати дорослим в їх справах. По досягненню певного віку, підлітки, через обряд ініціації, переходили до групи дорослих. З цього моменту вони,